

Asia: VN/27386/2023-VNK-31

## **Luonnos valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasismin torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä**

### Tarkentavat kysymykset

**Millaista sidosryhmäyhteistyötä tulisi tehdä toimeenpanon aikana (yhteistyötahot, yhteistyön muoto ja fokus)?**

Uskonto on yksi merkittävimmistä syrjinnän syistä ja usein osa moniperustaista syrjintää. Yhteistyötä tulisi tehdä järjestöjen kanssa, jotka edustavat uskontoja, edistävät uskonnonvapautta ja tietoutta uskonnoista sekä tuntevat kentän. On tärkeää huomioida myös järjestöt, jotka tekevät useaan eri vähemmistöuskontoihin kuuluvien ihmisten kanssa työtä, kuten USKOT-foorumi. Tärkein yhteistyön muoto on kuulla ihmisiä, jotka kuuluvat eri vähemmistöryhmiin ja eri uskontojen edustajia. Foorumilla on välittömät yhteydet useiden suuntausten kristittyihin, juutalaisiin, muslimeihin, buddhalaisiin, hindulaisiin sekä bahai-uskoon ja myöhempien aikojen pyhiin. Ahmadiyyat ovat mukana jaostotoiminnassa.

Yhteistyössä tulisi keskittyä osallistavaan ja ratkaisukeskeiseen työtapaan. Uskonnot on tärkeää ottaa mukaan myönteisenä resurssina, mutta on myös tehtävä keskistettyä työtä syrjinnän vähentämiseksi. Foorumi on luonut laajasti yhteyksiä muslimikenttään, tataarien lisäksi eri paikkakuntien sunneihin ja shiioihin. Monessa teemassa on hyödyllistä, että kootaan yhteen usean uskonnon useita ryhmiä, jotta jaetaan haasteita ja ratkaisuja, vältetään uskontojen sisäiset ja väliset ristiriidat ja voidaan olla yhteiskunnan suuntaan selkeämpänä äänenä.

USKOT-foorumi on valmiudessa toteuttamaan edustamiensa yhteisöjen kautta koulutuksia (vapaaehtoistoiminnan koordinointi, johtaminen, yhteiskuntasuhteet, viranomaisyhteistyö, viestintä, radikalisoitumisen ehkäiseminen) ja yhteisöjen voimaannuttamistoimia (varainhankinta, myönteisiä ulostuloja, naisten ja nuorten osallisuus). USKOT-foorumi voi kerätä syrjintätietoa uskontoihin liittyvästä syrjinnästä. USKOT-foorumin selvitys Muslimit Suomessa ja pohjoismaissa valmistuu kesäkuun loppuun mennessä. Sen jatkona Foorumi on valmis toteuttamaan kumppanina selvityksen Moniuskontoisuudesta Suomessa.

Foorumi järjestää ensimmäisen uskontoasioiden neuvottelukunnan 24.9. Mukaan kutsutaan seitsemän uskonnon edustajat useilta paikkakunnilta ja viranomaisia ministeriöistä, mahdollisesti poliitikkojakin. Neuvottelukunnan toiminnasta pitäisi tulla säännöllistä. Foorumi järjestää kansainvälisen konferenssin pohjoismaisille uskontodialogitoimijoille ja viranomaisille 23.-24.10 Helsingissä. Myös verkoston jatko tulisi saada varmistettua.

### **Miten ja missä toimenpiteissä risteävän ja moniperusteisen syrjinnän torjuminen tulisi erityisesti huomioida?**

Kaikilla aloilla tulisi ottaa tarkemmin huomioon myös uskonnot ja niihin liittyvä syrjintä sekä lisätä uskontolukutaitoa.

On huomioitavaa, että yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä edistää ennaltaehkäisevästi muun muassa se, että esimerkiksi työpaikoilla ja julkisissa tiloissa otetaan huomioon uskontoihin liittyvät tavat, kuten rukousajat, ruokavalio sekä vaatetus. Tällä hetkellä toimenpideohjelman työelämään liittyvissä osioissa (6 ja 8.2) ei mainita uskontoja lainkaan.

Yhdenvertaistapahtumiin ja temaattisiin sidosryhmätilaisuuksiin tulee kutsua mahdollisimman laajasti eri uskontojen edustajia ja uskontojen yhteistyö. Yhteiskunnallinen ilmapiiri ja keskustelu, tietoisuuden kasvattaminen, hyvät väestösuhteet -kappaleessa (4) on tärkeää muistaa uskontojen sisäinen moninaisuus, kuten myös uskontojen laaja edustus. Vähemmistöuskonnot kohtaavat erilaisia haasteita toiminnassaan kuin enemmistöuskonnot. Osiossa olisi hyvä mainita Suomessa esiintyvien merkittävimpien uskontotraditioiden kuuluvan suomalaisuuteen ja tuoda esille uskontotraditioiden tärkeää merkitystä rasismien torjunnassa.

Uskontoperustainen syrjintä liittyy toisinaan etniseen taustaan tai kieleen kohdistuvaan syrjintään. Uskontoperustaista syrjintää ei usein ilmoiteta eikä siitä jää tilastoja, koska siihen ollaan niin tottuneita ja ei uskota, että asioihin puututtaisi, esimerkiksi musliminaisten kohdalla. Moniperustaisessa syrjinnässä ihminen voi olla vammainen, puhua kieltä, joka herättää ennakkoluuloja ja kuulua vähemmistöuskontoon, mikä määrittää hänen arkeaan ja toimintaansa ja pitäisi tulla huomioiduksi.

### **Mitä sellaisia toimenpiteitä toimenpideohjelmasta puuttuu, joita valtioneuvoston yhdenvertaisuustiedonannon puitteissa pitäisi mielestäsi edistää?**

Toimenpideohjelmaan tulisi lisätä uskontolukutaidon sekä uskontodialogin edistäminen sekä kansalaisyhteiskunnassa että erityisesti poliittisten päättäjien kesken. Uskontolukutaito ja uskontodialogi ovat keskeisiä välineitä keskinäisen ymmärryksen lisäämisessä ja näihin tulisi varata konkreettisia resursseja.

Muslimit mainitaan luonnoksessa vain kerran, toteamalla, että hekin voivat kohdata rasismia. Tämä maininta on täysin riittämätön suhteessa islamofobian esiintymiseen ja muslimien kohtaaman

vihapuheen määrään Suomessa. Syrjimättömyyden ja yhdenvertaisuuden periaatteet tulisi kattaa kaikki uskonnot.

Uskonnot myönteisenä resurssina yhteiskunnassa puuttuu. Yhdenvertaisuuden lisääminen on kaikille hyödyllistä ja mahdollista monin tavoin. Foorumi järjestää esimerkiksi 21.8. Uskontojen avoimet ovet viidellä paikkakunnalla. Mukaan on ilmoittautunut kahdeksan vähemmistöuskontoa ja toisista monta yhteisöä. Tämä on esimerkki yhdenvertaisuutta lisäävästä vaikuttamistoimintaa.

Nykyisessä maailmantilanteessa Suomen uskonnonvapauden hyvän tilan säilyttäminen on ensiarvoisen tärkeää. Foorumissa muslimit ja juutalaiset työskentelevät yhdessä, mikä ei ole selvää muissa pohjoismaissa. Uskontojen yhteistyö pystyy tuomaan esimerkiksi antisemitismien ja islamofobian esiin niin, että niistä pitää tietää enemmän, ne ovat keskenään eri tyyppisiä, mutta molemmat vakavia haasteita yhteiskuntarauhалlemme ja molempiin pitää puuttua. Molempien torjuntaan tarvitaan laajaa yhteistyötä yhteiskunnan eri sektoreiden kesken ja toimivaa tiedonvaihtoa.

Uskonnollinen moninaisuus Suomessa ja Euroopassa lisääntyy. Euroopan komissio nostaa useammin uskonnot ja uskontodialogin merkittäväksi mahdollisuudeksi elvyttää demokratiakehitystä. On hyvä muistaa, että uskonnoilla on paljon arvoja, joita yhteiskunnissa tarvitaan, rauhan ja yhteyden rakentaminen, kärsivällisyys, viisaus, ihmisarvon korostaminen, yhteisöllisyys. Näille tulee antaa mahdollisuuksia eikä antaa tilaa negatiivisille uutisille ja puheenvuoroille, jotka usein eivät edusta uskonnon valtavirtaa eivätkä arvostettuja vastuunkantajia.

### **Miten toimenpideohjelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?**

Tavoitteiden toteutumista tulisi seurata olemalla yhteydessä sidosryhmiin ja erilaisiin syrjintää kokeviin ryhmiin. Uskontojen yhteistyö kerää materiaalia arviointia varten omalta osaltaan pyydyttäessä. Tavoitteiden saavuttaminen samoin kuin niiden rikkoutuminen tulisi uutisoida rakentavasti osoittamalla, mitä seurauksia vahingollisilla rasistisilla teoilla on.

### **Muut kommentit**

Toimenpideluonnos sisältää melko vähän yksityiskohtaisia toimenpidesuunnitelmia eikä ota uskontoja eikä niihin liittyvää moniperustaista syrjintää tarpeeksi huomioon. Kuten edellä on todettu, Foorumi olisi valmiudessa toteuttamaan monia toimia yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yksi konkreettinen, valmisteilla oleva asia on yhdenvertaisuussuunnittelutyökalun valmistuminen. Siinä uskonnoista on ”muistilista”, suunnittelun ja arvioinnin tueksi. Foorumi voisi esitellä sitä eri paikoissa.

## **Lausunnonantajan lausunto**

**Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

USKOT-foorumi kiittää lausuntopyyynnöstä ja pitää hyvin tärkeänä sitä, että valtioneuvoston kanslia ja nykyinen hallitus ottaa yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämisen erityiseen huomioon ohjelmassaan ja toiminnassaan. Toimenpideluonnoksesta kuitenkin puuttuu useita tärkeitä seikkoja, jotka ottavat uskonnot kokonaisvaltaisesti huomioon ja uskontoperustaiseen syrjintään ja rasistisiin tekoihin riittävästi kantaa.

Foorumi pitää tärkeänä toimenpideluonnoksen maininnan antisemitismin lisääntymisestä ja keinoista sen kitkemisestä. Vastikään julkaistu selvitys antisemitismistä Suomessa paljastaakin Suomessa asuvan juutalaisväestön kokemien antisemitististen tekojen lisääntyneen viime vuosien aikana. Luonnos sen sijaan jättää kokonaan mainitsematta islamofobian ja muslimien kohtaamat vihateot. Muslimit muodostavat Suomessa merkittävän osan väestöstä (arviolta noin 150 000), joten heihin kohdistuvat vihateot vahingoittavat yhteiskunnan yhtenäisyyttä huomattavasti. Muslimeihin kohdistuva vihapuhe ja rasismi jäävät usein tunnistamatta yhteiskunnan eri tasolla. Uskontoja tulee käsitellä kaikkialla, missä tehdään yhdenvertaisuustyötä ja syrjinnänvastaista työtä. Yhden vähemmistön suoja vahvistaa toisen vähemmistön suojaa.

Foorumi kokee, että toimenpideluonnos keskittyy uskontojen kohdalla toisinaan epäolennaisiin asioihin. Rasistisen häirinnän ja väkivallan torjunta -teeman läpileikkaavana toimenpiteenä listataan muun muassa selvitys eri uskontokuntiin kuuluvien ihmisten lukumäärästä. Tästä kuitenkin löytyy jo erilaisia tilastoja ja arvioita. Rasismin kitkemiseen tarvitaan konkreettisia tekoja ja resursseja. Uskontodialogi ja uskontolukutaito ovat olennaisia välineitä keskinäisen ymmärryksen ja yhteiskuntarauhan saavuttamiseksi. Asiallinen keskustelu ja faktat vähentävät rasistisia ennakkoluuloja niin yksilö- kuin yhteiskuntatasolla.

Uskonnot tulee nähdä myönteisenä voimavarana ja resilienssiä parantavana tekijänä. Uskontojen moninaisuus tulee saada luonnolliseksi osaksi julkista elämää. Eri uskontotraditiot ovat vaikuttaneet myönteisesti yhteiskunnan eri alueisiin, kuten kotouttamiseen. Uskontojen positiivinen vaikutus tulisi huomioida valtion toimissa konkreettisella tavalla, muun muassa turvaamalla vähemmistöuskontojen toimintaedellytykset riittävin resurssein. Vähemmistöjen osallisuuden takaaminen vahvistaa demokratian toteutumista koko yhteiskunnassa.

Foorumi toivoo valtioneuvostolta ponnekkaampaa otetta rasismin ja syrjinnän vastaiseen työhön. Uskontoyhteistyön tarve tulee yhä kasvamaan, mutta se tarvitsee toimiakseen tehokkaasti asiantuntevaa kenttää ja fasilitoituja tilaisuuksia. Uskontojen yhteistyötä ja uskontolukutaitoa edistävien tahojen ja järjestöjen, kuten USKOT-foorumin, toiminta tulisi täten myös turvata riittävin resurssein.

Kuusikallio Katri  
Uskontojen yhteistyö Suomessa - USKOT-foorumi ry